

УДК 343:15

М. В. КАРА,*ад'юнкт Харківського національного університету внутрішніх справ*

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСІБ, ЯКІ ГОТУЮТЬ ТА ВЧИНЯЮТЬ ШАХРАЙСТВА

Досліджено оперативно-розшукову характеристику осіб, що вчиняють та готують шахрайства, наведений перелік посадових осіб, які опосередковано беруть участь у його підготовці та вчиненні. Дано класифікацію шахраїв, проведено аналіз їх здібностей та психологічних властивостей, якими вони володіють та використовують під час спілкування з жертвою. Обґрунтовано важливість врахування цих особливостей під час організації протидії шахрайству.

Ключові слова: *особа шахрая, шахрайство, професійність шахраїв, оперативно-розшукова характеристика, підготовка, співучасть у шахрайстві.*

На усіх етапах історичного розвитку суспільства питання боротьби із злочинністю не втрачають своєї актуальності, набуваючи особливого значення в періоди політичних і соціально-економічних перетворень [1, с. 15]. Саме на такому етапі знаходиться сьогодні Україна після того, як по всій країні відбулися масові події, пов'язані із протестом українського суспільства до політики усіх гілок влади. З початку 2014 року наслідки цих подій почали виражатися не тільки у кадрових змінах вищих посадових осіб, але і спровокували економічну нестабільність, загострення криміногенної ситуації, зростання злочинності.

Наявна економічна ситуація в країні спричинила зростання тих видів злочинів, які мають корисливу мотивацію і носять яскраво виражений інтелектуальний характер. До цієї групи злочинів відноситься, в першу чергу, шахрайство.

Проблема особи шахрая актуальна передусім тим, що без вивчення її властивостей складно ефективно протидіяти шахрайствам як під час проведення оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ), так і під час здійснення слідчих дій. Оперативно-розшукова характеристика дає можливість правильно вирішувати питання про індивідуальну відповідальність і покарання, розкривати причини і умови, що сприяють вчиненню злочину [2, с. 39], а також володіти знаннями, які допоможуть виявити, розпізнати шахрая та не стати його жертвою.

Система даних, яка характеризує особу злочинця, може бути різна. Для такої характеристики можуть бути використані відомості з різних галузей знань: кримінального права, криміналістики, кримінології, соціології і т. ін. Структура і зміст елементу особи злочинця залежить від виду злочину, його практичної

спрямованості. Для кожного конкретного виду суспільно небезпечних діянь зміст визначається специфічними даними. Вони обумовлені характером учиненого злочину і необхідними відомостями, що сприяють ефективному їх виявленню [3, с. 140].

Зважаючи на це, вивчення особи шахрая дає можливість розділити їх на певні групи, які характеризуються переважанням однієї або кількох найбільш важливих ознак (властивостей), покладених в основу такого ділення. Виділення таких груп потрібне для вивчення і диференціації вживаних заходів попередження не тільки шахрайства, але і злочинності в цілому.

Рядом авторів були запропоновані типології осіб, що здійснюють шахрайські посягання. Так, О. А. Герцензон і І. М. Даньшин за результатами узагальнення судової практики виділили такі типи шахраїв: 1) «випадкові» шахраї, які здійснюють шахрайство вперше по легковажності, під впливом обставин або інших осіб; 2) шахраї-рецидивісти, які здійснюють головним чином дрібні шахрайські витівки; 3) шахраї – багатократні рецидивісти; 4) шахраї-гастролери; 5) шахраї, які вчиняють продовжуване шахрайство. Окремо був виділений тип шахрая-афериста.

Ґрунтуючись на результатах свого дослідження кримінології, О. В. Рудзитис розрізняє випадкових, ситуаційних, злісних та особливо небезпечних шахраїв.

В результаті аналізу праць учених та емпіричного матеріалу ми отримали змогу запропонувати таку класифікацію особи шахрая:

– «випадкові шахраї», які уперше скоїли злочини, – їх меншість;

– особи, раніше судимі за шахрайство, та інші особи, що не мають постійного джерела доходу;

– особи, які здійснюють так зване продовжене шахрайство, що полягає в отриманні яких-небудь матеріальних благ;

– шахраї-професіонали, спосіб життя яких пов'язаний із систематичним здійсненням злочинів, які є для них основним джерелом отримання коштів для існування. Ці шахраї найбільш небезпечні та заподіюють значний матеріальний збиток громадянам.

Доцільно класифікувати шахраїв за місцем скоєння злочину на осіб, які здійснюють шахрайство за місцем проживання, та гастролерів [4].

Оскільки арсенал шахрайських прийомів різноманітний, то в науковій літературі зустрічається кваліфікація шахраїв ще по таких групах: шулери, аферисти, лялькарі, шнеерзони і формазони [5, с. 139].

Відомості про те, який контингент осіб найбільш часто вчиняє шахрайство в певній сфері суспільних відносин, мають важливе значення для оперативних підрозділів. Вони дозволяють визначити, по відношенню до яких груп (вікових, посадових тощо) в першу чергу слід концентрувати зусилля щодо виявлення осіб, схильних до вчинення шахрайства конкретним способом. Наприклад, шахраїв у сфері фінансів, економіки та операцій із нерухомістю слід виявляти серед порушників правил господарської діяльності. Ці особи не сприймають себе злочинцями, хоча і припускають, що порушують закон. Злочинну поведінку в економічній сфері на перший погляд важко відрізнити від законослухняної, тому такі шахраї стверджують, що практично всі підприємці діють таким чином. Рушійною силою таких людей є бажання будь-якою ціною зробити кар'єру, досягнути успіху. Особи, які вчинюють шахрайства у сфері фінансів, економіки та операцій із нерухомістю, характеризуються наявністю високого соціального статусу, тому застосування до них такого виду покарання, як позбавлення волі, справляє стримуючий ефект як на них, так і на інших потенціальних економічних злочинців, тому що, перш за все, вони побоюються втратити свій соціальний статус, респектабельність і авторитет серед ділових партнерів. Часто такі шахраї знають прізвища відповідальних працівників органів державної та місцевої влади і посиляються на них під час вчинення шахрайств.

Отже, бажання «розкішно» жити, поєднане з небажанням працювати, приводить осіб певної категорії до вчинення корисливих злочинів, у тому числі шахрайства. У свою чергу, ліберальна кримінально-правова політика держави

щодо таких осіб сприяє тому, що вони залишають роботу чи навчання і перетворюють злочинну діяльність у головне джерело існування. Такий суб'єкт небезпечний не лише тим, що у нього накопичується злочинний досвід, упевненість у своїх силах, але й тим, що така особа стає організатором інших злочинів і залучає до їх учинення нестійких осіб. Організаторами груп переважно стають раніше судимі особи [6].

Особливу групу «чорних маклерів» складають шахраї, які працюють із громадянами, що спилися, та занепалими. Це квартирні аферисти, які діють від відомих ріелторських фірм, однак можуть продати неіснуючу квартиру, або вже продану двічі, або укласти угоду без дотримання обов'язкових формальностей, через що вона може бути визнана недійсною. Квартирні аферисти мають дві спеціалізації: одні обманюють продавців квартир, інші – покупців. Залежно від цього застосовується різна тактика [7, с. 81, 85].

Відомості про особистість шахрая, який вчиняє злочин у сфері фінансів, економіки, а також з об'єктами нерухомості, розподілилися в такий спосіб: вони скоювалися переважно чоловіками – понад 96 %. Жінками ж подібні шахрайства відбувалися набагато рідше: лише близько 3,5 % випадків. Майже половина зазначених осіб не працювала й не навчалася, що дозволяє безупинно займатися злочинною діяльністю. У всіх вивчених випадках злочинець перебував у тверезому стані. Як правило, шахраї є соціально благополучними особистостями, які позитивно характеризуються за місцем проживання. Вік чоловіків-шахраїв – від 26 до 35 років (понад 36 %), з них із середньою освітою – понад 78 %, раніше не засуджені – понад 81 %; усі на обліках у диспансерах не значилися, і на момент учинення злочину майже всі були громадянами України і місцевими жителями (близько 91 %) [8, с. 9].

Розглянемо основні соціально-демографічні та кримінологічні ознаки особи засуджених шахраїв.

Специфічним для цієї категорії злочинців є високий відсоток жінок. У той час як частка жінок у загальній масі злочинців становить близько 15 %, по корисливих злочинах вона не перевищує 20 %. Реально ж цей показник ще вищий за рахунок того, що порушені стосовно жінок кримінальні провадження припиняють за різними підставами частіше, ніж у відношенні чоловіків, а по деяких видах шахрайства такі справи порушуються вкрай рідко. Так,

обман у процесі гадання – поширений промисел жінок-циганок, проте, за даними Міністерства юстиції України, засуджених за цей злочин майже немає.

Така спеціалізація шахрайства визначається, по-перше, тим, що жінка, яке припускає будь-яку угоду, спочатку викликає більше довіри, ніж чоловік. По-друге, жінки частіше пов'язані зі сферою побуту і торгівлі, тому вони не викликають підозр під час видавання себе за працівників торгівлі чи сфери послуг та пропозицій надати допомогу в придбанні матеріальних цінностей або сприянні позачерговому отриманню будь-яких послуг.

Однак це зовсім не означає, що інформація про місце роботи відповідає дійсності. Так, у період учинення злочину не працювала третина шахраїв, причому більше половини з них – понад 4-х місяців, а кожен п'ятий – більше року; 48 % непрацюючих були раніше судимі, і майже всі вони не працювали понад 4-х місяців. Більшість зайнятих суспільно корисною працею – робітники, службовці та учні складають приблизно по 15 %.

Простежується така закономірність: якщо шахрай не працює, то й злочинна його кваліфікація невисока; такі особи скоюють прості за способом злочину, не потребують тривалої підготовки і спеціальних навичок (одержання в тимчасове користування речей, отримання грошей під приводом здачі квартири, отримання грошей за продаж речей, які їм насправді не належать, та ін.) [9, с. 24, 25].

Співучасниками шахрайства, як правило, бувають особи, які у зв'язку зі своїм посадовим становищем або корупційними зв'язками допомагають шахраєві у здійсненні злочину. Такими особами є:

– паспортисти й інші працівники житлово-експлуатаційних контор, що видають реєстрацією громадян за місцем проживання, обліком різної документації щодо мешканців, видачею документів на вимогу власників житла або відповідальних квартиронаймачів (наприклад, виписка з будинкової книги), а також мають доступ до печатки контори. Ці особи надають шахраям інформацію про власників або відповідальних квартиронаймачів, що відповідають деяким критеріям: самотні, засуджені до позбавлення волі, особи похилого віку, які зловживають спиртними напоями, які є єдиними мешканцями в комунальному житлі тощо;

– дільничні інспектори міліції і працівники соціальних органів, які мають інформацію про зазначених вище осіб;

– працівники бюро технічної інвентаризації, що надають інформацію про власника житла, технічні характеристики приміщень. Ці ж особи можуть за винагороду в найкоротший строк, не передбачений нормативними актами, скласти технічних паспорт житла, видати довідку про наявність або відсутність обмежень на розпорядження житлом і т. ін. Зазначені особи, як правило, систематично надають шахраям послуги з оформлення документів за винагороду;

– посадові особи місцевих органів влади, які мають повноваження з укладання договорів приватизації житла, що перебуває в комунальній власності, ведення справ щодо обміну такого житла і видачі обмінних ордерів;

– посадові особи земельних комітетів місцевих органів влади, які мають повноваження із землевідведення, складання і ведення межових справ, якщо це стосується наявного на земельних ділянках житла (частин будинків);

– нотаріуси державних нотаріальних контор і нотаріуси, які займаються приватною практикою. Діючи від імені держави, нотаріуси зобов'язані вживати заходів щодо захисту прав громадян. Однак у деяких випадках нотаріуси прямо зловживають своїми повноваженнями і посвідчують незаконні правочини купівлі-продажу, дарування, завірення заповітів, видачі доручень тощо [8, с. 10].

Як свідчить практика, шахрайство майже не здійснюють, у тому числі і є не співниками у злочині особи, раніше судимі за корисно насильницькі злочини або схильні до них. А раніше судимі шахраї віддають перевагу діяти поодиночі: вони вважають за краще діяти без співучасників, зменшуючи цим імовірність розкриття злочину, або приймають всю відповідальність на себе, створюючи тим самим співучаснику умови для продовження злочинної діяльності [9, с. 26].

У процесі підготовки та вчинення злочинів для шахраїв властиве поєднання надзвичайної обережності і рішучості. Основна їх частина веде добропорядний спосіб життя, своєю поведінкою часто не привертає уваги не тільки співробітників правоохоронних органів, а й оточуючих громадян, сусідів, товаришів по службі, родичів, друзів тощо. У злочинну діяльність нерідко залучаються раніше не судимі. Причому таким особам віддається перевага, що пояснюється наявністю певного роду відосібленості шахраїв від інших категорій злочинців по лінії карного розшуку (грабіжників, квартирних злодіїв та ін.) [10, с. 6]. Так звані жінки легкої поведінки є об'єктами уваги шахраїв,

з якими вони проводять час, а також використовують належну їм житлоплощу в період скоєння злочинів, для встановлення нових зв'язків для своїх злочинних угод тощо [7, с. 103].

Специфічність поведінки шахрая полягає в тому, що він, здійснюючи злочин, відкрито вступає в контакт із жертвою, причому, як правило, такий контакт шукає сам. Таким чином, за ступенем інформування потерпілого про себе шахраїв можна поділити на 2 групи: ті, які не бояться повідомляти свої установчі дані (пред'являють паспорт, пишуть боргову розписку та ін.), та ті, які уникають цього.

Освітній рівень шахраїв відносно високий: 67,2 % мали середню та середню спеціальну освіту; 10,4 % – незакінчену вищу і вищу освіту. Ці дані в цілому збігаються з показниками законослухняних громадян і могли б вважатися кримінологічно нейтральними, якби не дві обставини. По-перше, рівень освіти шахраїв вище, ніж у інших корисливих злочинців. По-друге, під час психологічного вивчення інтелекту встановлено, що за більшістю вивчених функцій показники у шахраїв також кращі, ніж у крадіїв, причому найбільші відмінності спостерігаються у розвитку вербальних (мовних) здібностей.

Шахраї швидко та без ускладнень орієнтуються в обстановці, легко підшукують аргументи та переконливо їх викладають. Останнє для них особливо важливо, оскільки вільна мова, вміння переконувати багато в чому визначають успіх під час заволодіння майном шляхом обману та зловживання довірою.

Цікаво, що, вирішуючи складні завдання, шахраї досить швидко орієнтуються в своїх можливостях і, щоб уникнути ситуації неуху, починають шукати якісь обхідні варіанти. Вони демонструють при цьому звичний стереотип поведінки – будь-яким шляхом володіти обстановкою, бути господарем положення, не дати співрозмовнику можливості перехопити ініціативу.

Домінування низинних потреб над духовними, бідність інтересів і аморальність способів їх задоволення, відсутність суспільно цінних ідеалів у шахраїв відзначають В. М. Кудрявцев, К. Є. Ігошев, І. Жорданія. Як морально розпущених, брехливих, лицемірних, жадібних, користолюбних, нахабних, грубих їх характеризують М. П. Клейменов, І. Д. Даньшин, хоча останній поряд із цим виділяє такі якості, як товариськість, енергійність, рішучість, вміння привернути увагу співрозмовників, зацікавити їх, справити

сприятливе враження, здатність до перевтілення [9, с. 20–23].

Ми погоджуємося з думкою В. І. Грачева та Л. І. Казміренко про те, що останній підхід є більш перспективним. Характеристика шахрая має відрізнятися від характеристики інших категорій злочинців. Жадібністю, користолюбством, прагненням до наживи в рівній мірі можна наділити і шахрая, і злодія, і злочинця, який скоїв убивство для того, щоб заволодіти грошима.

У більшості своїй шахраї мають хитрий, виверткий розум, акторські здібності, розвинену фантазію, вміння орієнтуватися в складній обстановці та такий, що швидко змінюється, а також використовувати обстановку, що складається, у свою користь та отримувати з цього вигоду, тобто це люди, що мають певні знання в психології людини.

Шахраєві властивий розвинений інтелект, сила переконання, витончена наполегливість у реалізації злочинного задуму. Безпосередній контакт із потерпілим вимагає товариськості, вміння підтримувати розмову на різні теми, певної сміливості [11].

Розвитку здібностей до обману сприяють природні (природжені) властивості та постійний тренінг. Це – спостережливість (прозорливість), спритність (передусім рук), здатність до ризику, сміливість, авантюризм, винахідливість, відсутність або слабкі позитивні соціальні орієнтації (совість).

Здатність до обману у шахраїв індивідуальна та варіюється в різних межах залежно від ціннісних орієнтацій. Шахрай ідеально володіє мімікою та жестами, особливо виразом очей, викликаючи до себе довіру, майстерно блефує, чуйно реагуючи на зміни зовнішніх обставин. Під час спілкування з жертвою активізується все в його натурі: зовнішня доброзичливість, чарівність, хитрість, підприємливість, вміння справити враження, зухвалість, завзятість, нахабство, улесливість, егоїзм. Мобілізується запас знань, спеціальна техніка виконання прийомів, холоднокривність, самовладання [7, с. 171].

Професійна орієнтація шахраїв стійка. На формування особи злочинця великий вплив чинять економічні, соціальні протиріччя, особливості життя різних верств населення. Професійні шахраї досить легко розгадують собі подібних.

Вивчення особи шахрая свідчить про їх високий професіоналізм, вузьку спеціалізацію, досить широкий кругозір, правові знання [12, с. 21].

Підсумовуючи наведене, можна зробити умовивід, що виявлення типових моделей

особи шахрая, знання основних рис цих людей дозволить звузити коло осіб, серед яких доцільно вести пошук суб'єктів, які вчинили шахрайство. Така характеристика дозволяє висунути версії про мотив та мету злочину, про

спосіб здійснення і приховання злочину, про місце знаходження речей, що стали об'єктом злочинного посягання або якими незаконно заволоділи під час учинення злочину.

Список використаних джерел

1. Ахмедшин Р. Л. Криминалистическая характеристика личности преступника : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Ахмедшин Рамиль Линарович. – Томск, 2006. – 20 с.
2. Клейменов М. П. Криминологическая характеристика и профилактика мошеннических посягательств на личную собственность : учеб. пособие. / М. П. Клейменов. – Омск : Омск. высш. шк. милиции, 1980. – С. 39–42.
3. Василичук В. І. Правові й організаційно-тактичні основи попередження та розкриття шахрайств із фінансовими ресурсами оперативними підрозділами ДСБЕЗ : монографія / В. І. Василичук, В. О. Глушко. – Луганськ : РВВ ЛАВС, 2004. – 232 с.
4. Лисодед О. В. Криминологічні проблеми шахрайства : дис. канд. юрид. наук : 12.00.08 [Електронний ресурс] / Лисодед Олександр Володимирович. – Х., 1999. – 178 с. – Режим доступу: <http://ukr-pravo.at.ua/index/0-825>. – Заголовок з екрана.
5. Вахсян А. М. Практика уголовного сыска : науч.- практ. сб. / А. М. Вахсян. – М. : Лига Разум, 1999. – 244 с.
6. Пазинич Т. А. Особливості сучасних шахрайств та вплив їх на методику розслідування / Т. А. Пазинич // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ. – Вип. 4. – 2005. – С. 243–248.
7. Данилов А. А. Маги приминала / А. А. Данилов. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2004. – 502 с.
8. Сандрачук А. А. Основи виявлення та розслідування шахрайства з об'єктами нерухомості, що перебувають у приватній власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Сандрачук А. А. – О., 2007. – 19с.
9. Грачев В. И. Борьба горрайорганов внутренних дел с мошенничеством : учеб. пособие / В. И. Грачев, Л. И. Казмиренко. – Киев : Укр. акад. внутр. дел, 1992. – 81 с.
10. Базылев И. М. Предупреждение и раскрытие мошенничества : материалы к лекции / И. М. Базылев, И. И. Великошин, К. М. Тарсуков. – М. : МВШМ МВД СССР, 1986. – 31 с.
11. Ермолович Д. В. Некоторые поисковые социально-психологические признаки личности мошенника [Електронний ресурс] / Д. В. Ермолович, С. В. Широких. – Режим доступу: <http://www.shkolny.com/nekotoryie-poiskovyie-sotsialno-psihologicheskie-priznaki-lichnosti-moshennika/>.
12. Попов С. Зловживання довірою при шахрайстві / С. Попов // Кримінальне право. – № 9. – 2004. – С. 21–25.

Надійшла до редколегії 19.12.2013

КАРА М. В. ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛИЦ, КОТОРЫЕ ГОТОВЯТ И СОВЕРШАЮТ МОШЕННИЧЕСТВА

Исследована оперативно-розыскная характеристика лиц, которые готовят и совершают мошенничества; приведён список должностных лиц, которые косвенно принимают участие в его подготовке и совершении. Дана классификация мошенников, проведён анализ их способностей и психологических свойств, которыми они владеют и используют во время общения с жертвой. Обоснована важность этих особенностей во время организации противодействия мошенничеству.

Ключевые слова: личность мошенника, мошенничество, профессионализм мошенников, оперативно-розыскная характеристика, подготовка, соучастие в мошенничестве.

KARA M. V. OPERATIVE AND SEARCH CHARACTERISTIC OF THE PERSONS, WHICH PREPARE AND COMMIT THE FRAUD

Operative and search characteristic of the persons, which prepare and commit the fraud was researched in this article. The list of officials, which indirectly take part in its preparation and commission, was set. Qualification of swindlers was given; the analysis of their abilities and psychological features, which they own and use while communication with the victim is made. The relevance of its consideration while organization of counteraction to fraud is substantiated in this article.

The subject: Operative and search characteristic of the persons, which prepare and commit the fraud. The theme: Operative and search characteristic of the persons, which prepare and commit the fraud. The purpose: to develop operative and search characteristic of the persons, which prepare and commit the fraud. Methods: comparative and formal-logical. The relevance of the research is determined by the necessity of using knowledge about operative and search characteristic of the persons, which prepare and commit the fraud, while organization of counteraction to fraud. The results of the research are presented in: analysis and comparison works

of law scientists representing various areas of law. The field of implementation: operative and search activity, criminalistics and criminology. The practical value of the paper: some statements of the article may be used while writing monographs or educational and methodical manuals. The conclusions: knowledge about operative and search characteristic of the persons, which prepare and commit the fraud, help to decrease circle of persons, among which it is reasonable to search the subjects, which have commit the fraud.

Keywords: *identity of swindler, fraud, professionalism of swindlers, operative and search characteristic, preparation, complicity in the fraud.*

УДК 343.976

Д. О. НАЗАРЕНКО,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін факультету права та масових комунікацій

Харківського національного університету внутрішніх справ

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ РІВНЯ, ДИНАМІКИ ТА СТРУКТУРИ АЛКОГОЛІЗАЦІЇ ЯК ФОНОВОГО ДЛЯ ЗЛОЧИННОСТІ ЯВИЩА

Досліджено сучасний стан алкоголізації у її взаємозв'язку зі злочинністю. Обґрунтовано наявність сприятливої динаміки алкоголізації зі збереженням її високого рівня. Аргументовано, що тенденції алкоголізації, наркотизації та злочинності в цілому не співпадають, що пов'язано з недоліками відомчої статистичної звітності, низьким рівнем розкриття загальнокримінальних корисливих злочинів. Останні переважають у структурі злочинів, які вчиняються алкозалежними та у стані алкогольного сп'яніння. Встановлено, що суттєвою також є частка агресивно-насильницьких та необережних злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Ключові слова: *алкоголізація, злочинність, фонове явище, рівень, динаміка, структура.*

Алкоголізація традиційно розглядається в кримінології як фонове для злочинності явище, яке є, з одного боку, суттєвим криміногенним фактором, а з іншого – індикатором загального неблагополуччя населення, рівня соціальної напруженості, конфліктності. Інформаційна модель алкоголізації відкриває шлях до більш повного, об'єктивного аналізу злочинності в цілому, її детермінаційного комплексу та становить, таким чином, суттєвий науковий інтерес як з ґносеологічної точки зору, так і з позицій оптимізації кримінально-превентивної діяльності.

Кримінологічним проблемам протидії алкоголізації були присвячені праці Ю. В. Александрова, Ю. М. Антоняна, С. В. Бородіна, А. А. Габіані, І. М. Даньшина, О. М. Джужі, А. П. Закалюка, В. В. Князева, Н. Ф. Кузнецової, І. П. Лановенка, Т. В. Родіонової, І. П. Руценка, В. П. Сальнікова, Є. Г. Самовичева, С. В. Степашина, Н. В. Тарасова та ін. Визнаючи в цілому суттєвий внесок у розробку вказаної проблематики, слід все ж зауважити на відсутності сучасної та повної інформації про алкоголізацію, яка б виявляла її кримінологічно значущі риси як фонове для

злочинності явища, чим і зумовлюється актуальність теми цієї статті.

Метою статті є характеристика сучасного стану алкоголізації як фонове для злочинності явища шляхом кримінологічного аналізу її рівня, динаміки та структури.

Під алкоголізацією зазвичай розуміється поширення зловживання алкоголем серед населення, в тому числі й поширення захворюваності на алкоголізм. Об'єктивно свідчить про тенденцію до зростання споживання алкоголю в Україні смертність від цирозу печінки, яка, не дивлячись на нестабільну динаміку, зостається досить високою: 2002 р. – 1,3 тис.; 2003 р. – 2,6 тис.; 2004 р. – 2,8 тис.; 2005 р. – 3,7 тис.; 2006 р. – 4,071 тис.; 2007 р. – 4,796 тис.; 2008 р. – 5,112 тис.; 2009 р. – 3,658 тис.; 2010 р. – 2,7 тис.; 2011 р. – 2,3 тис.; 2012 р. – 2,6 тис. Водночас збільшується попит на медичні препарати, які усувають синдром похмілля. Зокрема, у 2006 р. витрати українців на їх придбання становили майже 2,5 млн дол. США [1, с. 135; 2, с. 116].

Індикатором стану алкогольної проблеми в країні є також і рівень поширеності і захворюваності на розлади психіки та поведінки. І хоча